

Η διοικητική κράτηση στην Ελλάδα: Διαπιστώσεις από το πεδίο (2018)

Συνοπτικά Συμπεράσματα

Η εφαρμογή μέτρων διοικητικής κράτησης στην Ελλάδα αποτελεί μια ευρέως διαδεδομένη πρακτική στο πλαίσιο της διαχείρισης του ασύλου και της μετανάστευσης, η οποία αφορά σημαντικό αριθμό πολιτών τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων αιτούντων διεθνή προστασία. Ο αριθμός των προσώπων εις βάρος των οποίων επιβάλλεται το μέτρο είναι από τους υψηλότερους στο σύνολο των κρατών μελών της ΕΕ. Ιδίως μετά την εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας, και λόγω της συνεχούς πίεσης για την αύξηση της χωρητικότητας των κέντρων κράτησης και του αριθμού των επιστροφών, η χρήση στερητικών της ελευθερίας μέτρων έχει σημειώσει σημαντική αύξηση. Χαρακτηριστικά, στο τέλος του 2017, ο αριθμός των διοικητικά κρατούμενων στην Ελλάδα ήταν κατά 60% αυξημένος σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη χρονιά. Η τάση αυτή επιβεβαιώθηκε και το 2018 (32.718 αποφάσεις κράτησης σε σχέση με 25.810 το 2017).

Κατά το έτος 2018, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ), παρείχε υπηρεσίες νομικής συνδρομής σε περισσότερους/ες από 1200 πολίτες τρίτων χωρών που παρέμεναν υπό διοικητική κράτηση στα 8 Προαναχωρησιακά Κέντρα Κράτησης (ΠΡΟΚΕΚΑ) της χώρας, καθώς και σε αστυνομικά κρατητήρια. Η παροχή νομικής συνδρομής σε κρατούμενους έλαβε χώρα στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων που υποστηρίχθηκαν από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), καθώς και με την υποστήριξη των Dutch Council for Refugees, Médecins Sans Frontières, Oxfam, UK Mercy Mission και της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού (ICRC).

Στην έκθεση «Η διοικητική κράτηση στην Ελλάδα. Διαπιστώσεις από το πεδίο (2018)» αποτυπώνονται οι βασικές διαπιστώσεις του ΕΣΠ σε ό,τι αφορά την πρακτική της διοικητικής κράτησης στην Ελλάδα το έτος 2018 –ιδίως υπό το πρίσμα της τήρησης βασικών εγγυήσεων και του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων- όπως αυτές προκύπτουν από την εμπειρία του ΕΣΠ από την παροχή νομικής συνδρομής σε κρατούμενους πολίτες τρίτων χωρών, ενώ παρουσιάζονται ενδεικτικές υποθέσεις που υποστηρίχθηκαν το 2018. Οι διαπιστώσεις αυτές περιλαμβάνουν δομικά και χρόνια προβλήματα που συνδέονται με την

επιβολή του μέτρου της κράτησης στην Ελλάδα αλλά και νέες πρακτικές που εγείρουν σοβαρά ζητήματα νομιμότητας. Μεταξύ άλλων καταγράφεται:

1. Αδυναμία ακώλυτης πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου, με αποτέλεσμα πολίτες τρίτων χωρών που αδυνατούν να υποβάλουν αίτημα διεθνούς προστασίας να παραμένουν εκτεθειμένοι σε κίνδυνο σύλληψης και κράτησης. Και κατά τη διάρκεια του 2018 το ΕΣΠ συνάντησε πολίτες τρίτων χωρών, οι οποίοι μετά από επανειλημμένες ανεπιτυχείς προσπάθειες να κλείσουν ραντεβού (μέσω Skype) με την Υπηρεσία Ασύλου, προκειμένου να καταθέσουν αίτημα διεθνούς προστασίας, εν τέλει συνελήφθησαν εξαιτίας της απουσίας νόμιμων εγγράφων και τέθηκαν υπό κράτηση για την υλοποίηση της διαδικασίας επιστροφής, χωρίς προηγουμένως να έχουν πραγματική δυνατότητα να καταθέσουν αίτημα διεθνούς προστασίας.

2. Καθυστερήσεις στην πλήρη καταγραφή των αιτημάτων ασύλου που υποβάλλονται από κρατούμενους, γεγονός το οποίο συνεπάγεται τη στέρηση βασικών διαδικαστικών εγγυήσεων και καθυστερήσεις σε ό,τι αφορά τη διαδικασία ασύλου, όπως αυτή διεξάγεται υπό κράτηση. Το ΕΣΠ έχει διαπιστώσει καθυστέρηση της πλήρους καταγραφής αιτημάτων διεθνούς προστασίας για χρονικό διάστημα μεταξύ ενός και τεσσάρων μηνών, κατά το οποίο οι κρατούμενοι στερούνται των διαδικαστικών εγγυήσεων που προβλέπονται για τους αιτούντες άσυλο. Επιπλέον, καθώς ο χρόνος, ο οποίος μεσολαβεί μεταξύ δήλωσης της βούλησης του κρατούμενου για να καταθέσει αίτημα ασύλου και πλήρους καταγραφής, δεν υπολογίζεται στο συνολικό χρόνο κράτησης, στην πράξη υπάρχει υπέρβαση των ανώτατων χρονικών ορίων κράτησης των αιτούντων διεθνή προστασία. Καθυστερήσεις παρατηρούνται επίσης και κατά τη διεξαγωγή καθ' εαυτής της διαδικασίας ασύλου υπό κράτηση. Για παράδειγμα, συνέντευξη κρατούμενου στο ΠΡΟΚΕΚΑ Κορίνθου, ορίσθηκε σε ημερομηνία μεταγενέστερη της παρέλευσης του αρχικού διαστήματος κράτησης των 45 ημερών. Σε συνέχεια σχετικής αναφοράς του ΕΣΠ, ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε ότι «οι παρατηρούμενες καθυστερήσεις στη διαδικασία ασύλου, αν δεν μπορούν να αποδοθούν στον ίδιο τον [αιτούντα], δεν δικαιολογούν την παράταση της κράτησης πέραν του αρχικά ορισθέντος διαστήματος των 45 ημερών». Αντίστοιχα, σε υπόθεση κρατούμενου που η εξέταση της προσφυγής του είχε προσδιοριστεί σε χρόνο μετά την παρέλευση του ανώτατου χρονικού διαστήματος κράτησης, το αρμόδιο Δικαστήριο έκρινε ότι «η κράτησή του δεν είναι αναγκαία, καθώς δεν εξυπηρετεί κανέναν από τους περιοριστικά αναφερόμενους στο νόμο σκοπούς», Απόφαση 407/2018 Διοικητικού Πρωτοδικείου Καβάλας.

3. Κράτηση πολιτών τρίτων χωρών για επικαλούμενους λόγους δημόσιας τάξης, χωρίς την απαιτούμενη από το νόμο πλήρη και εμπειριστατωμένη αιτιολογία. Έτσι, οι επικαλούμενοι λόγοι δημόσιας τάξης συχνά θεμελιώνονται αποκλειστικά σε ήσσονος σημασίας αποδιδόμενα αδικήματα και επιβάλλονται ακόμη και στην περίπτωση που τα αρμόδια

ποινικά Δικαστήρια έχουν επιβάλει μικρές ή πολύ μικρές (λίγων ημερών) ποινές, αναστέλλοντας ταυτόχρονα την εκτέλεση της ποινής αυτής, γεγονός το οποίο καταδεικνύει ότι τα αρμόδια ποινικά Δικαστήρια έχουν ήδη κρίνει ότι δεν συντρέχουν λόγοι δημόσιας τάξης. Π.χ. γυναίκα, πολίτης Ιράν, κρατήθηκε ως επικίνδυνη για τη δημόσια τάξη επί τη βάση καταδικαστικής απόφασης, η οποία επέβαλε ποινής φυλάκισης 40 ημερών με τριετή αναστολή από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών, για τα αδικήματα της παράνομης εξόδου από τη χώρα και της χρήσης πλαστού ταξιδιωτικού εγγράφου. Σύμφωνα με τον Συνήγορο του Πολίτη, η πρακτική αυτή δημιουργεί «ζητήματα υπέρβασης εξουσίας, φαλκίδευσης του νόμου και καταστρατήγησης της αρχής της διάκρισης των εξουσιών».

4. Η επιβολή του μέτρου της κράτησης εις βάρος προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων οικογενειών με ανήλικα παιδιά και ασυνόδευτων παιδιών, δεν τερματίστηκε ούτε κατά την διάρκεια του 2018. Πολλές φορές, δε, η κράτηση τους έλαβε χώρα σε απολύτως ακατάλληλες συνθήκες χωρίς να τους παρέχεται η κατάλληλη ιατρική φροντίδα. Η στέρηση της ελευθερίας ευάλωτων προσώπων αποτελεί εξορισμού ένα μέτρο εξαιρετικά επαχθές και δυσανάλογο, το οποίο δεν είναι σύμφωνο με τις εγγυήσεις του νόμου. Το ΕΣΠ χειρίστηκε την περασμένη χρονιά υποθέσεις κράτησης μονογονεϊκών οικογενειών καθώς και ατόμων, τα οποία, ανάμεσα σε άλλα, είχαν υποστεί βασανιστήρια ή αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα υγείας ή ψυχιατρικά προβλήματα. Εξαιτίας της απουσίας επαρκών θέσεων φιλοξενίας, ασυνόδευτα παιδιά παραμένουν κρατούμενα σε απολύτως ακατάλληλους χώρους για διαστήματα που κυμαίνονται από μερικές ημέρες μέχρι και πολλούς μήνες κατά περίπτωση, υπό το καθεστώς «προστατευτικής φύλαξης», δηλαδή de facto μέτρου κράτησης. Σε ορισμένες, δε, περιπτώσεις, η παρατεταμένη παραμονή των ασυνόδευτων παιδιών σε καθεστώς προστατευτικής φύλαξης έχει ως αποτέλεσμα την ενηλικίωσή τους και εν συνεχεία, αντί της παραπομπής τους σε δομή φιλοξενίας, τη συνέχιση της κράτησής τους στο πλαίσιο των διαδικασιών απομάκρυνσης. Π.χ. ανήλικος πολίτης Πακιστάν, ενηλικιώθηκε κατά τη διάρκεια πεντάμηνης παραμονής του υπό προστατευτική φύλαξη στο ΚΥΤ Έβρου και μεταφέρθηκε στο ΠΡΟΚΕΚΑ Παρανεστίου, όπου τέθηκε υπό κράτηση προς επιστροφή. Η απουσία νομοθετικού πλαισίου σχετικά με τη διαδικασία διαπίστωσης της ανηλικότητας των προσώπων που υπάγονται στην αρμοδιότητα της αστυνομίας, έχει ως αποτέλεσμα κρατούμενα ασυνόδευτα παιδιά να στερούνται των διαδικαστικών εγγυήσεων που προβλέπονται για τη διαπίστωση της ανηλικότητας. Π.χ. ασυνόδευτος ανήλικος πολίτης Μπαγκλαντές κατεγράφη εσφαλμένως ως ενήλικος και τέθηκε υπό κράτηση μαζί με ενήλικες στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου. Εξαιτίας της απουσίας διαδικασίας αξιολόγησης, και παρά το γεγονός ότι είχε στην κατοχή του πρωτότυπο πιστοποιητικό γέννησης, υποβλήθηκε σε ιατρικές εξετάσεις, οι οποίες από τη φύση τους χαρακτηρίζονται από σημαντικό περιθώριο σφάλματος, σε συνέχεια των οποίων εκτιμήθηκε ως ενήλικος. Μετά από παρέμβαση του ΕΣΠ, διαπιστώθηκε η γνησιότητα του πρωτότυπου πιστοποιητικού, αυτός κατεγράφη ως ανήλικος και ξεκίνησε η διαδικασία για την ανεύρεση κατάλληλης δομής φιλοξενίας. Τον Νοέμβριο του 2018, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους (ECRE) και η Διεθνής

Επιτροπή Νομικών (ICJ), με τη συνδρομή του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, κατέθεσαν συλλογική προσφυγή ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, στην οποία μεταξύ άλλων ζητούν από την Επιτροπή να εξετάσει την πρακτική της κράτησης/«προστατευτικής φύλαξης» των ασυνόδευτων ανηλίκων εξαιτίας της απουσίας δομών φιλοξενίας, υπό το πρίσμα της παραβίασης του δικαιώματος στη στέγαση και του δικαιώματος των παιδιών και των νέων σε προστασία, όπως αυτά κατοχυρώνονται από τον Αναθεωρημένο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη.

5. Στο πλαίσιο της εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας, Πολίτες τρίτων χωρών που συλλαμβάνονται στην ενδοχώρα κατά παράβαση του επιβληθέντος γεωγραφικού περιορισμού, αυτομάτως τίθενται υπό κράτηση προκειμένου να επιστραφούν στα νησιά του Βορειανατολικού Αιγαίου, όπου σε πολλές περιπτώσεις παραμένουν κρατούμενοι.

Το μέτρο της κράτησης επιβάλλεται συστηματικά και αδιακρίτως χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το νομικό καθεστώς των προσώπων αυτών (π.χ. η ιδιότητα του αιτούντος άσυλο) ή να εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους αυτοί εγκατέλειψαν το νησί, οι συνθήκες διαβίωσης που επικρατούν εκεί ή ενδεχόμενες ευαλωτότητες, οι οποίες θα οδηγούσαν ούτως ή άλλως στην άρση του επιλυθέντος περιορισμού. Για παράδειγμα, πολίτης Συρίας εγκατέλειψε τη νήσο Λέσβο στα μέσα Ιανουαρίου του 2018, εξαιτίας των συνθηκών διαβίωσης που επικρατούσαν στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης της Μόριας και εν συνέχεια συνελήφθη στην ενδοχώρα λίγες μέρες αργότερα και τέθηκε αυτομάτως υπό κράτηση στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου προκειμένου να επιστραφεί στη Λέσβο. Το Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά έκανε δεκτές τις Αντιρρήσεις κατά κράτησης που κατέθεσε με τη συνδρομή του ΕΣΠ επισημαίνοντας ότι «...να μεν επιβλήθηκε στον αντιλέγοντα καθ' όλο το χρονικό διάστημα παραμονής του στη χώρα ο περιοριστικός όρος της μη αναχώρησης του από τη Λέσβο και της διαμονής του στο ΚΥΤ Μόριας Λέσβου, ωστόσο η παραβίαση του όρου οφειλόταν σε απειλή κατά της σωματικής ακεραιότητας λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν κατά το χρόνο παραμονής στον καταυλισμό», Απόφαση ΑΡ 94/2018 Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά.

6. Αυθαίρετη κράτηση σε περιπτώσεις αναφερόμενων άτυπων επαναπροωθήσεων (push-backs). Επαναλαμβανόμενες μαρτυρίες αναφέρουν ότι νεοεισερχόμενοι στην περιοχή του Έβρου συλλαμβάνονται, κρατούνται αυθαίρετα σε άθλιες συνθήκες και επιστρέφονται συνοπτικά στην Τουρκία χωρίς να τους δοθεί ποτέ η δυνατότητα να αναζητήσουν διεθνή προστασία στην Ελλάδα. Όπως καταγράφεται σε σχετική μαρτυρία, «ήμασταν 24 περίπου ώρες σε έναν τελείως ακατάλληλο χώρο, δεν μπορούσαμε να αναπνεύσουμε. [...]

Οι αστυνομικοί φορούσαν μάσκες για να μη φαίνονται τα πρόσωπά τους, κρατούσαν ρόπαλα και μιλούσαν δυνατά και απειλητικά, σχεδόν καθ' όλη την παραμονή μας εκεί. Όταν νύχτωσε [...] μας έβαλαν σε ένα στρατιωτικό όχημα κλειστό όπου δύσκολα ανέπνεες[...] μέσα είχε και οικογένειες που τους έφεραν από άλλο κρατητήριο [...]κάποιοι μας είπαν στα αγγλικά πως ήταν η τρίτη φορά που προσπαθούσαν να μπουν στη χώρα και

τους έστελναν πίσω, ενώ ένας άλλος μας είπε πως ήταν η έβδομη». Μέχρι και σήμερα οι πρακτικές αυτές δεν έχουν τύχει ενδεδειγμένης και αποτελεσματικής έρευνας από τη μεριά των ελληνικών αρχών, παρά τις συστάσεις διεθνών και εθνικών οργάνων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

7. Κράτηση για την υπαγωγή σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης στο ΚΥΤ Φυλακίου, νεοεισερχομένων πολιτών τρίτων χωρών από τον Έβρο, παρά την απουσία νόμιμου ερείσματος στην ελληνική νομοθεσία. Π.χ. ενδεικτικά πολίτης Ιράκ, εισήλθε στην Ελλάδα από τον Έβρο συνελήφθη και οδηγήθηκε προς κράτηση στο ΠΡΟΚΕΚΑ Ξάνθης εν αναμονή της μεταφοράς του στο ΚΥΤ Έβρου και της υπαγωγής του σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης, για χρονικό διάστημα πλέον του ένα μήνα. Το αρμόδιο Δικαστήριο επισημαίνοντας μεταξύ άλλων ότι «τυχόν καθυστερήσεις ως προς την ολοκλήρωση των προβλεπόμενων διοικητικών διαδικασιών, μη οφειλόμενες σε υπαιτιότητα των τελούντων υπό κράτηση, δεν συνιστ[ούν] νόμιμο λόγο συνέχισης της κράτησης τους για χρονικό διάστημα που υπερβαίνει τον εύλογο χρόνο και συνεκτιμ[ώνοντας] τις σημαντικές δυσκολίες αντιμετώπισης του αυξημένου αριθμού παρανόμως εισελθόντων προσώπων στη χώρα», διέταξε την άμεση μεταγωγή του στο ΚΥΤ Φυλακίου, διαφορετικά την άρση της κράτησης, Απόφαση 240/2018 Διοικητικό Πρωτοδικείο Κομοτηνής.

8. Εξαιτίας της πίεσης για την εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας και την αύξηση του αριθμού των επανεισδοχών, εξαιρετικά προβληματικές πρακτικές ως την υποχρέωση επιβολής μέτρου κράτησης βάσει εξατομικευμένης εκτίμησης, τη διασφάλιση του δικαιώματος πρόσβασης στη δικαστική προστασία και την υποχρέωση σεβασμού της αρχής της μη διάκρισης, εφαρμόζονται στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου. Έτσι ένα «πιλοτικό πρόγραμμα» (pilot project) διαχείρισης των νεοαφιχθέντων πολιτών τρίτων χωρών εφαρμόζεται, ήδη, από το 2017 και κατά τη διάρκεια του 2018, στην Λέσβο και την Κω και έως ένα βαθμό στη Λέρο. Σύμφωνα με αυτό οι μόνοι άντρες, πολίτες τρίτων χωρών οι οποίοι ανήκουν σε εθνικότητες με χαμηλά ποσοστά αναγνώρισης καθεστώτος διεθνούς προστασίας, τίθενται αυτομάτως κατά την άφιξή τους υπό κράτηση, προκειμένου το σύνολο της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματος ασύλου να λάβει χώρα υπό κράτηση, και σε περίπτωση απόρριψης του αιτήματος ασύλου/μη άσκησης ή απόρριψης ενδίκων μέσων να επιστραφούν στην Τουρκία. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση πολίτη Καμερούν, ο οποίος τέθηκε υπό κράτηση αμέσως μετά την άφιξή του στη Λέσβο, υπέβαλε αίτημα ασύλου και παρέμεινε κρατούμενος για το ανώτατο χρονικό διάστημα των τριών μηνών. Μετά την άρση της κράτησής του, εν τέλει αναγνωρίστηκε ως πρόσφυγας.

9. Επιπλέον, σύμφωνα με την πρακτική, αιτούντες άσυλο που παραμένουν στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου συλλαμβάνονται και τίθενται αυτόματα υπό κράτησης, μετά την επίδοση της δευτεροβάθμιας απορριπτικής απόφασης προς το σκοπό της επανεισ-

δοχής τους στην Τουρκία, χωρίς να λαμβάνει χώρα καμία ατομική αξιολόγηση ή εκτίμηση της αναγκαιότητας του επιβληθέντος μέτρου. Π.χ. πολίτης Συρίας συνελήφθη στη Χίο, αμέσως μετά την επίδοση της δευτεροβάθμιας απορριπτικής απόφασης επί του αιτήματος διεθνούς προστασίας του. Με την υπ' αριθμ. 333/2018 Απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Μυτιλήνης, το αρμόδιο Δικαστήριο, επισημαίνοντας μεταξύ άλλων ότι «δεν προκύπτει ότι ο αντιλέγων παραβίασε τους περιοριστικούς όρους που του είχαν επιβληθεί, ενόσω εκκρεμούσε η εξέταση του αιτήματος για τη χορήγηση ασύλου», διέταξε την άρση της κράτησής του.

10. Οι συνθήκες κράτησης στις οποίες εκτίθενται οι πολίτες τρίτων χωρών εξακολουθούν να παραβιάζουν θεμελιώδη δικαιώματά τους και σε πολλές περιπτώσεις ισοδυναμούν με έκθεση σε εξευτελιστική και ταπεινωτική μεταχείριση. Τα εξ ορισμού ακατάλληλα αστυνομικά κρατητήρια σε Αστυνομικά Τμήματα και Αστυνομικές Διευθύνσεις συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται και κατά τη διάρκεια του 2018. Βάσει των ευρημάτων του ΕΣΠ, στους χώρους αυτούς μεταξύ άλλων: δεν υπάρχει χώρος προαυλισμού και οι κρατούμενοι δεν προαυλίζονται ποτέ, οι πολίτες τρίτων χωρών (διοικητικά) κρατούμενοι κρατούνται από κοινού με ποινικούς κρατούμενους, ο φυσικός φωτισμός και ο αερισμός είναι περιορισμένος και οι συνθήκες υγιεινής κακές, δεν επιτρέπεται η χρήση κινητού τηλεφώνου, δεν υπάρχει καμία απολύτως ψυχαγωγική δραστηριότητα, δεν παρέχονται ιατρικές υπηρεσίες, δεν υπάρχει κατάλληλος χώρος για επισκεπτήριο ή συνεργασία με δικηγόρο. Στο τέλος του 2018, σχεδόν το 1/3 των διοικητικά κρατούμενων πολιτών τρίτων χωρών στην Ελλάδα παρέμεναν κρατούμενοι σε αστυνομικά κρατητήρια (835 κρατούμενοι σε σύνολο 2.933). Αντίστοιχα, οι συνθήκες που επικρατούν στα Προαναχωρησιακά Κέντρα Κράτησης (ΠΡΟΚΕΚΑ), παρά το γεγονός ότι τα κέντρα αυτά προορίζονται ειδικά για την κράτηση πολιτών τρίτων χωρών σε πολλές περιπτώσεις δεν πληρούν βασικά πρότυπα, όπως π.χ. το ΠΡΟΚΕΚΑ Ταύρου (Πέτρου Ράλλη), το οποίο σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT), εξαιτίας του «σχεδιασμού του [...] που παραπέμπει σε σωφρονιστικό κατάσταση είναι απολύτως ακατάλληλο για την παρατεταμένη κράτηση αλλοδαπών» και το ΠΡΟΚΕΚΑ Φυλακίου, κατά το 2018, οι κρατούμενοι παρέμεναν σε κοιτώνες των 60-70 ατόμων, με εξαιρετικά περιορισμένη πρόσβαση σε προαυλισμό. Εξαιρετικά περιορισμένη είναι και η πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες στα ΠΡΟΚΕΚΑ. Στο τέλος Δεκεμβρίου 2018, από τις συνολικά 20 θέσεις γιατρών που είχαν προκηρυχθεί καλύπτονταν μόλις οι 9.

11. Η δυνατότητα δικαστικής προστασίας των κρατούμενων πολιτών τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο, υπονομεύεται σοβαρά από συστημικά προβλήματα και πρακτικές που παρατηρούνται και το 2018, όπως η απουσία δωρεάν νομικής συνδρομής και η αναποτελεσματικότητα του ένδικου μέσου των Αντιρρήσεων κατά Κράτησης. Κύρια ζητήματα που αφορούν την αποτελεσματικότητα του ένδικου μέσου των Αντιρρήσεων κατά Κράτησης, μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν:

- » την κατ' ουσία απουσία προφορικής κατ' αντιμωλία διαδικασίας στο πλαίσιο των Αντιρρήσεων, καθώς η Διοίκηση κατά κανόνα δεν παρίσταται ενώπιον του Δικαστηρίου
- » την απουσία δεύτερου βαθμού εξέτασης, στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να ζητηθεί η επανεξέταση της αίτησης
- » τον μη έλεγχο των συνθηκών κράτησης. Ενδεικτικά αναφέρεται η απόρριψη σχετικού ισχυρισμού περί συνθηκών κράτησης πολίτη Συρίας, ο οποίος παρέμενε κρατούμενος για διάστημα δύο μηνών σε απολύτως ακατάλληλο από τη φύση του χώρο αστυνομικού κρατητηρίου, με την αιτιολογία ότι «οι δε ισχυρισμοί του περί ακαταλληλότητας των συνθηκών κράτησης στο αστυνομικό κρατητήριο [...] δεν αποδεικνύονται», Απόφαση 170/2018 Διοικητικό Πρωτοδικείο Ρόδου.
- » Η προτεραιοποίηση του ελέγχου της συνδρομής των όρων του «ύποπτου φυγής» έναντι των λοιπών όρων της νομιμότητας της κράτησης, με αποτέλεσμα κρίσιμοι ισχυρισμοί να μην εξετάζονται. Σε περίπτωση ευάλωτου κρατούμενου, ο οποίος είχε νοσηλευτεί στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθηνών, και προσκόμιζε ιατρική γνωμάτευση σύμφωνα με την οποία παρουσιάζει αυτοκαταστροφική συμπεριφορά, οι Αντιρρήσεις απορρίφθηκαν με την αιτιολογία ότι ο κρατούμενος είναι ύποπτος φυγής, χωρίς να ληφθεί υπόψη η ευαλωτότητα του κρατούμενου. Απόφαση 1952/2018 Διοικητικό Πρωτοδικείο Πειραιά.
- » Η συστηματική επιβολή περιοριστικών όρων/εναλλακτικών μέτρων, σε περίπτωση αποδοχής των Αντιρρήσεων.

Τέλος, ο έλεγχος της κράτησης στο πλαίσιο της διαδικασίας του αυτεπάγγελτου δικαστικού ελέγχου παραμένει στερεοτυπικός και αυτοματοποιημένος. Το 2018, από το σύνολο των 1359 αποφάσεων κράτησης που διαβιβάστηκαν προς έγκριση κατόπιν ελέγχου νομιμότητας στο Διοικητικό Πρωτοδικείο της Αθήνας (επιστροφής και ασύλου), δεν εγκρίθηκε η συνέχιση της κράτησης σε μόλις 4 περιπτώσεις αιτούντων άσυλο (ποσοστό 0.2%).

Ο αυξανόμενος αριθμός κρατούμενων τα τελευταία χρόνια, ως συνέπεια μεταξύ άλλων και της εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας, τάση η οποία επιβεβαιώθηκε και το 2018, αποτελεί ένα εξαιρετικά ανησυχητικό φαινόμενο το οποίο συνδέεται με παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσώπων εις βάρος των οποίων επιβάλλεται το μέτρο. Πέρα από τα προβλήματα που σχετίζονται με διοικητικές δυσλειτουργίες, όπως η προβληματική πρόσβαση στο άσυλο και οι καθυστερήσεις στη διαδικασία ασύλου υπό κράτηση, η επιμονή στη χρήση του μέτρου της κράτησης, πολλές φορές κατά παράβαση των εγγυήσεων της εθνικής νομοθεσίας και του διεθνούς πλαισίου, όπως καταδεικνύεται και από τις διαπιστώσεις του ΕΣΠ για το έτος 2018, εγείρει σημαντικά ζητήματα σεβασμού βασικών δικαιωματικών εγγυήσεων κατά την επιβολή του μέτρου και ταυτόχρονα αποτελεί μια ένδειξη για τη χρήση του μέτρου με τρόπο τιμωρητικό κατά παράβαση της ίδιας της φύσης της διοικητικής κράτησης (διοικητικό μέτρο προς υλοποίηση δημόσιου

σκοπού). Η δε επιμονή στη χρήση ακατάλληλων χώρων κράτησης, και μεταξύ αυτών των απολύτως ακατάλληλων αστυνομικών κρατητηρίων, παρά τις επανειλημμένες καταδίκες της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εκθέτει τους πολίτες τρίτων χωρών που υφίστανται το μέτρο σε πραγματικό κίνδυνο εξευτελιστικής και ταπεινωτικής μεταχείρισης, κατά παράβαση των εγγυήσεων του άρθρου 3 ΕΣΔΑ και ταυτόχρονα εκθέτει την Ελλάδα στο κίνδυνο νέων επαναλαμβανόμενων καταδικαστικών αποφάσεων ενώπιον διεθνούς δικαιοδοσίας.

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

Φεβρουάριος 2018

Αυτή η έκδοση πραγματοποιήθηκε με την υποστήριξη του European Programme for Integration and Migration (EPIM)

Η έκδοση χρηματοδοτήθηκε από το European Programme for Integration and Migration (EPIM), μια πρωτοβουλία συνεργασίας του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ιδρυμάτων (Network of European Foundations). Η αποκλειστική ευθύνη του περιεχομένου βαρύνει τους συγγραφείς και το περιεχόμενο δεν αντιπροσωπεύει κατ'ανάγκη τις θέσεις του NEF, του EPIM ή των ιδρυμάτων με τα οποία συνεργάζονται.

Μάρτιος 2019